

Gospa s pristave.

(Zgodovinski roman. — Spisal I. Kraljev.)

V zlatih črkah so tam zapisana slavna dela naših dedov. Prestolnica si bila kraljev, železna krona je še danes tvoj zaklad. Toda tvoji kronani kralji niso bili vselej tvoji prijatelji, ker so bili ptujci in zavidni tvoji sreči in tvoji slobodi. A Milan, ti nisi nikdar zatajil svoje narodnosti, in kakor si bil nekdanj prvoboritelj za krst častni, tako si sedaj za zlato slobodo.“ V pesniku so plavali po dušnem obzorju spomini iz milanske preteklosti; gledal je vesele in žalostne podobe, a vse so mu bile vzvišene. „Bili so hudi dnevi, ko je Friderik, Rdečebradec, podrl tvoje ozidje in pogazil tvoje hiše v prah: tvojega poguma pa ni mogel zatreti. Pri Legnanu so že stali Milanci na čelu italijanskih mest v boju za slobodo, in klanjala se jim je cesarska moč. Ono leto je zate častno leto, ker pripoznana je bila tebi sloboda, brez državnih davščin. Sloboden si bil do danes in sloboden ostani vedno!“ Pesnik nekoliko preneha, potem povzame iznova: „Bodeš-li tudi mogel braniti slobodo nasproti vsem sovragom? Čutim, da prihajajo težave od zunaj na te, in vidim, da tukaj gospod Barnaba Visconti ni brez skrbi za bodočnost tvojo. A proč s strahom! Zmagovit si bil doslej in tudi odsihdob ne zapusti sreča tvojega orožja. K starim zmaganim priboriš še novih, in tako ne

I. Dika Lombardije.

talija, kako lepa si, prostrana naša domovina! Kamorkoli se ozre oko, odpiraš mu nova čuda. Starodavni Rim, kristijanom sveto mesto, kako častljivo je! In Napolj z okolico, mar ni to krasna dežela? Zares ne govore brez vzroka: Če si videl Napolj, lahko umreš. Kaj šele Venecija, pomorska kraljica, ki vladaš na morju in na suhi zemlji! Da, res, vsa Italija je lepa in slavna: a vendar ljubim nad vse drugo tebe, rajska moja Lombardija, in tebe, ponosni moj Milan, dika Lombardije.“ — Tako je sanjaril sam s seboj pesnik Antonio Loschi¹⁾, ljubljenec Milancev in pridvorni govornik Barnabe Viscontija, gospoda milanskega in cesarskega namestnika cele Lombardije. Bilo je pomladi l. 1354. Izprehajal se je v večernem hladu med mladimi brajdami in novim cvetjem ob mestnem ozidju. V roki je držal „Rime“ pesnika Petrarke, ponavljal vrste in zopet modroval:

„Ponosen si res, naš Milan, glavno mesto lombarško, ponosen na svojo slavno zgodovino.

ohraniš samo slobode, marveč povzdigneš še svojo moč in veljavo. Saj so pa tudi sposobni tvoji otroci, da segajo po najvišjih smotrih. O, vrli vitezi so med tvojim plemstvom in modri možje med tvojim starejšinstvom. Glavar tvoj, gospod Barnaba, pa ima oboje: viteško moč in državniško modrost. Da, moj Milan, ti si namenjen še za kaj boljšega, kakor si sedaj. Ako ne poide Milancem navdušenje in požrtvovalnost, ni se bati zate, moj Milan. To pa bodi moja skrb, da zanetim in upiham v vseh srcih plamen ljubezni do domovine.“

Pesnik je prenehal in zamišljen gledal na visoko, sivo mestno obzidje in na široke in globoke jarke, kateri so oklepali mesto. Vse to je bilo videti močno, nepremagljivo. Zadovoljen se je zibal pesnik v svoji domišljiji, pa se obrnil proti mestnim vratom. Od daleč mu je udarjal na uho šum in hrup vojaškega tabora; cesta, ki je vezala mesto z obširnimi predmestjem, „Campi santi“ imenovanim, bila je vsa živa vóz in ljudij. Meščani so hodili ven gledat in pozdravljat vojaške čete, katere

¹⁾ Izgovori: Lóski. Druga imena, tu navedena, izgovarjaj: Visconti = Viskonti; Legnano = Lenjano, Brescia = Brešja; Sforza = Sforca; Monza = Monca; Giacomo = Džakomo.

Izabeli. Iz zadrege ga reši namestnik sam, ko pravi:

„Vsi bode te imeli dosti prilike za delo in nadejam se, da storite, kar nam veleva dolžnost in čast.“

Obrnil se je s pogledom proti svoji soprogi, katera je molčé pritrčila besedam.

„Želim“ — nadaljeval je namestnik — „da ugodimo poveljnikom vsestransko. Kamor pridejo, povedó, da se na dvoru Viscontijev v Milanu cenijo in gojé vse lepe vede in umetnosti, da smo sposobni tekmovali tudi v tej reči s prevzetnimi Florentinci in Napoljci. Naj svet zve, da nismo barbari, ampak prosvetljeni, ki znamo tudi prosveto širiti med narod.“

Gospod Barnaba se je bil pri tem nekoliko razgrel, a v navadnem, pa jako ljubeznivem glasu nagovali hčer Virido:

„Kaj si pa ti delala danes, draga moja?“

Virida je bila z mislimi še v očetovem govoru, ko so jo zadele te besede; zato je odgovorila počasi: „Bila sem v svojem navadnem redu. Čitala sem in občudovala dela naših pesnikov in si kaj malega tudi zapamtila. Potem pa sem delala, kar še tebi ni znano, dragi oče: delala sem z nekaterimi tovarišicami zastavo za našo vojsko. Nadejam se, da mi tega ne zameriš. Čula pa sem od gospice Izabele, da bi bila nova zastava prav primerna, zato sva sklenili, da jo izdelava sami

z nekaterimi vrstnicami in podariva polku, ako ti to dovoliš.“

„Vrlo, vrlo!“ To je domoljubna gorečnost, ki me je iznenadila. Omenil mi je že polkovnik Sforza, da je zastava njegovega polka že obledel in slaba, a zaradi mnogih drugih opravil nisem še mislil na to.“ V resnici je Barnaba že mislil na zastavo, toda v tej stvari so bile neke težave, katerih se je hotel ogibati.

„Bodite prepričani, gospod namestnik“, povzame Izabela, „da ne bode delala sramote poleg drugih zastav. Blago je dragoceno, dobili sva je iz Sicilije. Menda bode tudi delo všeč. Milanski grb je vdelan v vezeno. Kača je kakor živa, oči se ji svetijo, luske preminjajo, žrelo ima veliko, v njem je prestrašeno, nesrečno dete, ki stega ročici. Vsakogar, mislim, bode ganila ta slika. Vrhu vsega pa je ‚železna krona‘ lombarška natančno posneta po resnici.“

„Hvala, hvala! Radoveden sem, da

vidim to delo. Brez dvoma bom imel priliko občudovati spretnost vrlih mojih gospic.“

Izabela je povesila oči, Virida pa je odgovorila prostodušno:

„Nisva napravili vsega sami, pomagale so nama tudi druge milanske gospice, zlasti Margarita in Ana Sforzavi, obe spretni v takih delih. Sedaj pa imam še jedno prošnjo, ako dovoliš dragi oče!“

. . . da je bila res videti krasna . . . (str. 45.)

polkom, maršal Orsini dá poyelje za pozdrav milanskega poglavarja. Spremstvo obstane blizu odra, vojvoda-namestnik pa prijaše v vojni opravi vojni na čelo, kjer ga pozdravijo vrste s klici, prapori pa se pripognejo v znamenje pokorščine. Namestnik sprejme oznanilo od maršala, potem objahata oba vse čete. Barnaba je bil zadovoljen in je pohvalil lepo vnanjščino cele vojne.

Med tem je bilo za blagoslavljanje zastave vse pripravljeno. Don Antonio opravi obrede,

Nato stopi mlada knežna pred zastavo, obrne se k vitezu . . .

potem pristopijo oni, ki so imeli ob tej priliki pravico zabiti žeblje v drog. Dragi čitatelj to pač lahko umeva, saj je še dandanes ta navada.

Prvi žebelj zabije don Antonio v imenu sv. Trojice, drugi knežna Virida kot botra, tretji zabijejo namestnik, maršal in vitez Ambrosio kot polkovnik in čuvaj nove zastave. Na to stopi mlada knežna pred zastavo, obrne se k vitezu Sforzi in ga nagovori:

„Sprejmite, cenjeni vitez Sforza, to novo blagoslovljeno zastavo iz naših rok! Podoba naj Vam bode naše domovine in njenih otrók. Borite se hrabro pod to zastavo, mislite si, da se

bojujete za domovino, za njeno slavo in srečo in za njene prebivalce! Mislite tudi na one, kateri so vam zastavo izročili, da se zmagoslavni povrnete ž njo domov, nam v srečo in veselje.“

Viteza Ambrosia so prevzele te besede. Vendar se kmalu otrese zadrege in odvrne prav krepko:

„Potrudili se bomo, jaz in moji sobojevniki pri lahki konjici, izkazati se vredne zaupanja, katero stavite v nas. Najljutejši boj nam bode prijeten, ko se bomo spominjali, da gleda na nas domovina, da nam zaupa njen gospod in da čutijo z nami plemenita srca milanskih gospoj in gospic.“

Viteško se pokloni knežni in veli praporščaku, naj zastavo dvigne in se postavi ž njo pred polk. Lahno je zaplapolala lepa zastava in se zablestela v solčnih žarkih, navdušenje je priklopelo do vrhunca in klicanja in pozdravljanja ni bilo ne konca ne kraja.

Ko se poleže nepopisni šum, stopi don Antonio v sredo med polke na določeni prostor in nagovori vojake:

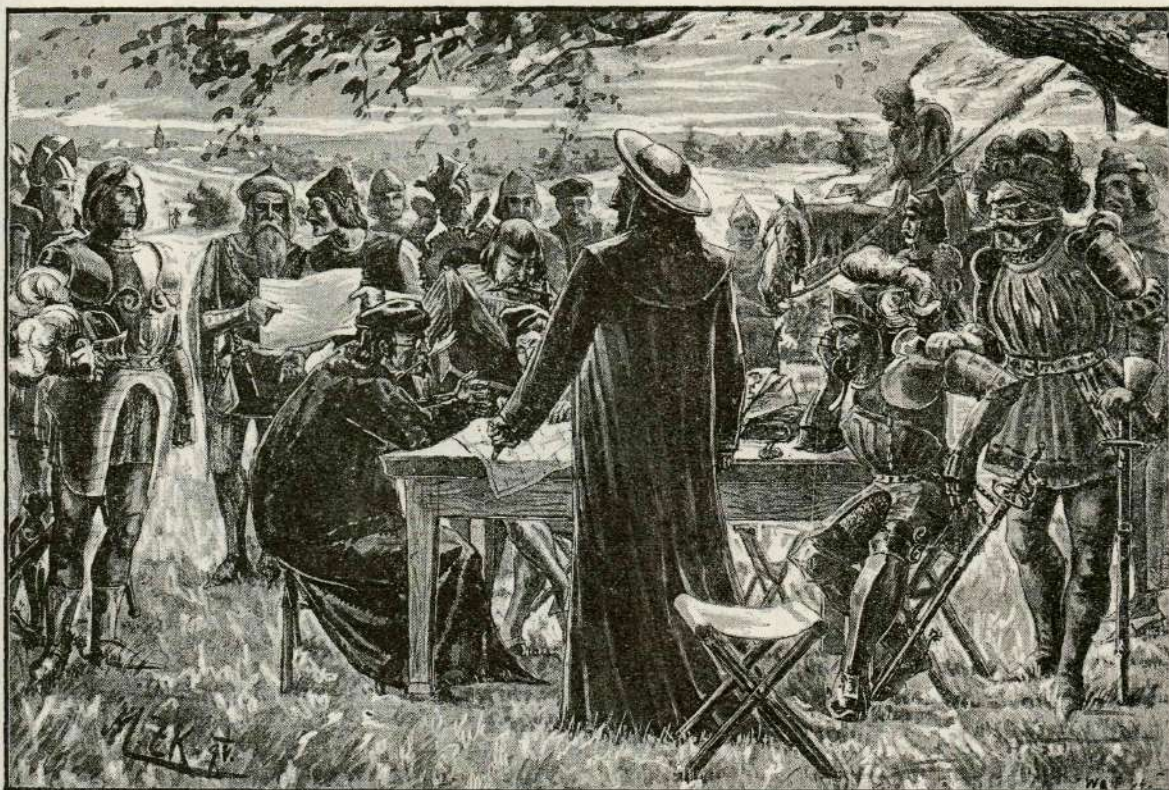
„Dragi vojaki in vojni tovariši! Prišel je čas, da odrinete v boj. Zapustiti je treba domače hiše, da služite domovini. Vsak izmed nas želi videti domovino srečno in slavno in zato gre rad zanjo v boj, kjer zastavi zanjo vse svoje moči, ako bode treba, tudi svojo srčno kri. Ta želja mora živo goreti v srcu vsakega izmed nas, ta želja se mora vspeti do navdušenja, kadar bode treba kaj

junaškega storiti za dom in vladarja. Dragi vojaki! Slovesen je trenutek. Domovina gleda na vas, gospod vojvoda in namestnik rimskega cesarja v naši Italiji izroča vam skrb zanjo. Kažite se vsigdar zveste sinove svoje lepe domovine, vršite točno svojo službo, podpirajte prijateljsko drug drugega: tako se bodo težave manjšale, uspehi pa množili. Čim večja bode vaša hrabrost, tem lepša bode zmaga.

Vse to pa dosežemo le z natančno pokorščino do vladarja in njegovih poveljnikov. Da jim bodete neomahljivo zvesti, prisegli bodete sedaj vpriču Boga in vse množice.“

spretno unikale milanski vojni. — Nekega dne pokliče maršal gospoda kastelana in ga pošlje četovat ob desnem bregu Pada doli proti morju. Naroči mu, naj pregleda posadke, naj preišče, kaj dela sovražnik in kje misli udariti na Milance. Vitez Bernardo izbere sto oklepnikov in sto strelcev na konjih in odrine iz Bologne doli proti Padu. Polagoma se svet znižuje in prehaja v lepo rodovitno padovsko nižavo. Za četo vanje pa je bilo tukaj jako neugodno. Reka Pad se cepi proti izlivu v mnogo večjih in manjših vej, katere so med seboj in z drugimi

malimi rekami v zvezi po mnogih jarkih in prekopih. Še ob lepem vremenu in po letu ni bilo lahko gibati se z večjo četo po tem kraju, kaj šele ob slabem vremenu in blizu sovražnika! Do reke Rena je prišel Bernardo brez težave, ni bilo sledú o sovražniku; kraji so bili pod varstvom Bologne. Onstran Rena pa so se težave množile, četa je prišla do prekopov, kateri vežejo primorski Pad z Renom. Po velikem prekopu gre voda od Ferrare, katera je v prijateljstvu z Barnabom, do Pontenuova. Ves svet preko tega prekopa je medvodje, razcepljeno

Albornoz in njegov generalni štab.

in razdeljeno na sto kosov in delov; prekopi in jarki se razpletajo kakor mreža na vse strani. Morska voda stopa daleč v deželo, in slabo zavarovane reke često prestopajo bregove. Malih jezer in lagun je tukaj na tisoče; ob nalivih se vidi vsa planjava kakor velikansko jezero, iz katerega molí le malo suhe zemlje. Tedaj je težko najti pota, vedno preti človeku nevarnost, da zaide in pogine v vodi ali blatu.

Trudna in zdelana se ustavi četa gospoda Kastelana v malem mestecu ob Padu. Vitez Bernardo preišče vse, kar se je dalo, in pozvé, da so bili tukaj že sovražni Padovanci. Osem

starejšin ukaže prijeti in odvesti v grad kot poroke za zvestobo mesta. Posadko pomnoži in ji naroči, naj ostro pazi in urno poroči o kaki nevarnosti v glavni stan.

Vitez Bernardo se je delal, da se misli drugi dan vrniti proti Bologni, a drugega jutra ukaže udariti čez vodo proti velikemu toku Volanskega Pada. V tem kraju ni bilo mest, le vasi in ribiška selišča so stala sem ter tje med drevjem. Ceste so bile slabe in blatne. Kar so srečali, ustavili so in izpraševali o sovražnikih. Sumljive ljudi so prijeli in odvedli s seboj. Ljudstvo je bilo Milancem sovražno, udano pa Padovancem.

toda deloma je bilo sedaj na bojišču vse, kar se je dalo dobiti, deloma je potreboval nekaj vojakov tudi v Monzi. Da bi nabiral zopet vojakov, ko je hotel imeti cesar mir v Italiji, bilo bi jako nevarno.

Lahko si torej mislimo, kako željno je pričakoval sela s poročilom o milanski zmagi.

seben. Poslanec je donesel pismo z vprašanjem, ali ne bi hotel namestnik dati svoje hčere knežne Viride njegovemu bratu Leopoldu v zakon. Barnaba je iznenadila ta ponudba; vendar vsestransko mu ni bila všeč. Bila sta res z vojvodom znana kot zaveznika proti patrijarhu oglejskemu, a trdnejše ni bilo to prijateljstvo,

in na tako zvezo ni mislil nihče v njegovi rodbini. Le jedna misel mu je ugajala v tej stvari, misel na mogočnost avstrijskega vojvoda, kateri bi mu bil v stiski lahko dober zaveznik. Sklenil je torej poslanca pridržati nekoliko časa na dvoru, da se zvé, kako je z vojsko. Treba je bilo o tem govoriti seveda najprej z Virido, a tega ni maral takoj storiti. Naročil je tudi kancelarju, naj preudarija, katere nasledke bi imela zanj taka zveza.

Dan potem dojde po mučnem pričakovanju poročilo z bojišča. Bili so trije kastelanovi seli iz Bologne. Vse je kazalo, da niso donesli nič veselega.

Hudo je utripalo srce namestniku in plašno je gledal, ko je odpiral kancelar usodno kastelanovo pismo.

Vročje in mrzlo mu je prihajalo, ko je čital z votlim glasom o zmagi Albornozovi pri Forliju, o strašni izgubi vojakov, kako je Bernardo sam predril sovražne čete, da pošlje poročilo v Milan in poprosi pomoči za oblegance v Forliju. Tu je obšla Barnaba skoro omotica, a zopet ga je

zgrabil hud srd nad Orsinijem in poveljniki, češ, da so krivi nesreče. Krčevito se je držal stola, njegovo obličje je izražalo razna čustva. Ali ni morebiti to začetek kazni božje? Ta misel se ga poloti in ga potlači popolnoma. Hipoma je bil njegov pogum izginil in skoro s prosečim glasom vpraša kancelarja, s čim bi se dalo še kaj rešiti.

Krčevito se je držal stola, njegovo obličje je izražalo razna čustva...

Vsak dan se mu je zdel kakor pol večnosti; veselega oznanila le ni hotelo biti. Dojde pa mu nepričakovano neko drugo poslanstvo.

Nekega dopoldne sporoče Barnabu, da je došel poslanec od avstrijskega vojvoda Rudolfa. Radoveden ga sprejme namestnik takoj in sicer bolj natihoma, ker je imel le majhno spremstvo in je bil njegov posel le bolj za-

tovariši tudi vredni take neveste, ker izkazali so se častivredne viteze. Zato ta trenutek v pričo svojega maršala, kakor tudi v pričo svojih svetovalcev in senatorjev slovesno zaročam svojo drago hčer, knežno Virido, mogočnemu gospodu vojvodu Leopoldu Avstrijskemu.“

Leopold in Virida sta pokleknila pred očeta Barnaba, podala si roki in prejela njegovo častitko. Klečoč je nataknil Leopold svoji nevesti zaročni prstan in jo predstavil nadvojvodu Rudolfu, kateri jima je želel jednako obilno srečo v prihodnjem zakonu.

Zaroki je sledil slavnostni obed, h kateremu je bila povabljena vsa pričujoča gospoda. Ubrana godba je svirala mične napeve po tedanjem vkusu, imenitni pevci so proslavljali lepoto in bogastvo nevestino ter slavo in mogočnost ženinovo. Gostje so se dobro zabavali in naključilo se je marsikaj zanimivega. Prijateljski razgovor je seznanil in zblížal viteze.

Grof Herman in vitez Bernardo sta se bila spoprijaznila do dobra — dva prava junaka, dasi v značajih precēj različna. Všeč je bila kastelanu prostodušnost Hermanova, s katero se je izražal o vsem, kar mu je prišlo pred oči. Čudno, da sta se v marsičem skoro vjemala. Ko je Herman gledal milanski grb na zastavah, visečih po stenah, reče:

„Meni se zdí, da je Virida ta kača, katera požira Leopolda, ker ne vem, da bi prišlo kaj sreče iz tega zakona.“

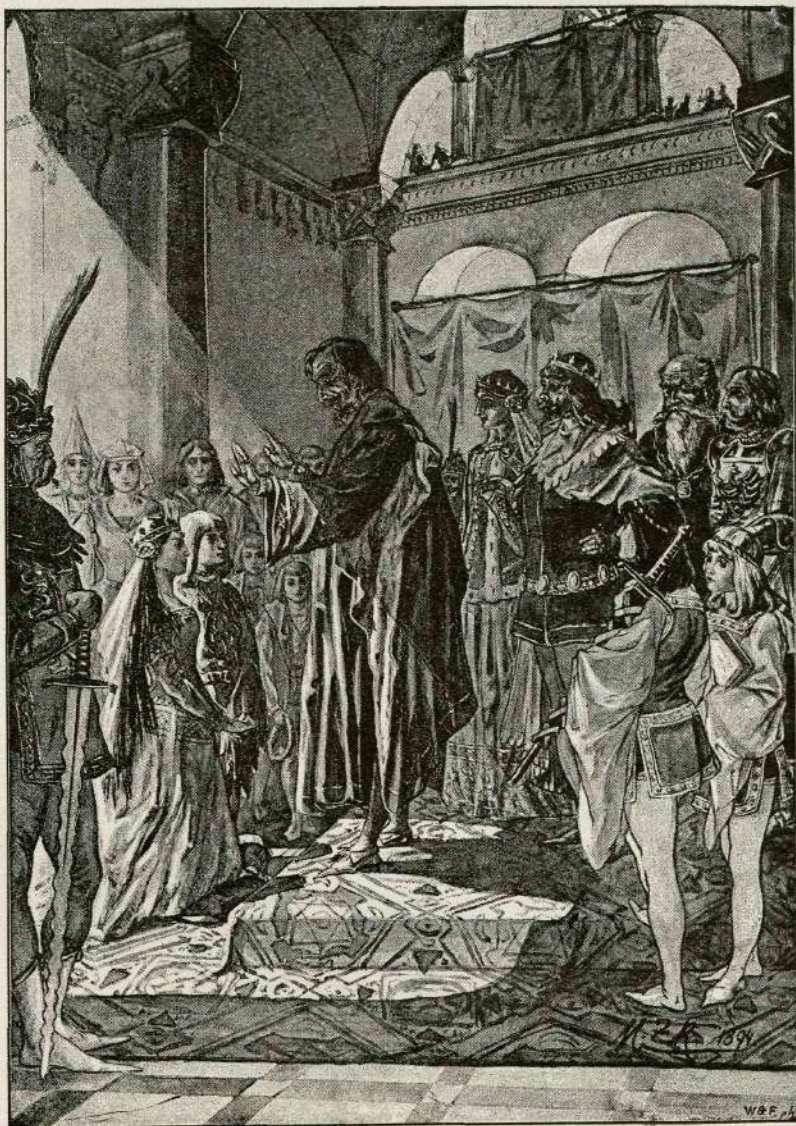
Kastelan posluša čudeč se te besede in pravi: „Res ima to dekle lastnost kačjo, da omami, kogar pogleda, in mu škoduje.“

Kastelan je mislil na svojega prevarjenega prijatelja Ambrosia, ko je govoril te besede.

„Meni se zdi vladoželjna in častihlepna. Pa pri nas na Štajerskem ji bomo že pregnali take želje in ji odpihali napuh.“ In pripovedoval je

o lepoti štajerske dežele, o njenih vitezih in gradovih in ni pozabil omenjati svoje moči in svojih posestev ob bistri Savinji.

Gospod kastelan je z zanimanjem poslušal grofa in mu naposled stisnil roko; postala sta dobra prijatelja. Le gospod Feltrino se je še

Leopold in Virida sta pokleknila pred očeta Barnaba.

srdil nad mladim Nemcem, kakor je rekel, ker ni mogel pozabiti včerajšnje svoje nezgode. Grdoga je pogledoval, toda Herman se mu je smejal in ga s tem še bolj dražil. Ko je Volk Turjaški grofa opozoril na Feltrinovo izzivanje, odvrnil je Herman zaničljivo: „Da nismo tukaj pod gostoljubno streho, omeščal bi jaz njegovo trdo glavo. A morebiti se še kje srečava.“

Smrt Rudolfa IV.

hudobijo. Zato menim, da je gola nesreča, sicer pa upajmo, da se še vse obrne na dobro.“

„Nespametno je bilo, da smo šli“, oglasi se grof Herman, „med te zvite Lahe; saj je pri nas dovolj nevest, lepih in boljših, kakor je ta knežna, in ne bili bi imeli že toliko sitnostij, pa še to nesrečo. Verjeti moramo se vé, da je nesreča, a meni ni všeč vsa ta reč in bojim se, da to ni zadnja nesreča iz te italijanske poroke.“

Pregovarjali so še dolgo sem in tje, naposled pa sklenili, da bodo pazili na vojvodo in skupno kaznovali hudobijo, ako bi prišla na dan. Sicer pa so pritrdili grofu Hermanu in Turjaškemu, da takoj odrinejo domov, ko okreva nadvojvoda.

Nič manj skrbi ni napravila Rudolfova bolezen Barnabu in njegovi soprogi. Že samo ta sum, da bi utegnila biti kaka hudobija vmes, bil mu je strašen. Gotovo ni bil on niti najmanje kriv te nesreče, četudi je imel mnogo drugih grehov na vesti. Zato je storil vse, kar je bilo v njegovi moči, da bi pomagal Rudolfu. Najboljše zdravnike je poklical in jih pošiljal k bolniku in čakal nestrpno, kaj porekó.

„Kaj je novega?“ vpraša tretji dan zdravnika, „ali je upati, da kmalu ozdravi nadvojvoda?“

„Kmalu ne ozdravi, ker je legar huda bolezen; treba jo je pretrpeti več tednov. Upam vendar še, ker je močne postave in mlad, in

ker se ne dá dokazati, da je zaužil kaj posebno strupenega.“

„Na čem torej, menite, je dobil bolezen?“

„Ali na smokvah, ali na vodi, natanko ne vem. Oboje je užival nekoliko neprevidno.“

„Hudobije torej ni pri tem?“ vpraša namestnik ostro.

„Hudobije tukaj ni nikake, kakor sodim.“

„Dobro, sedaj pa vas prosim, da storite, kar znate in morete, da rešite nadvojvoda, plačilo dobodete bogato.“

Zdravnik je šel. Barnaba pa je poiskal svojo rodbino, kjer je našel tudi vojvoda Leopolda še dosti dobre volje, ker se ni nihče nadejal nevarnosti. Barnaba jim na kratko pové, kako je z bolnikom, in pravi:

„Moja misel je, da sporočimo o bolezni nadvojvodovi domov na Dunaj in na cesarski dvor v Prago.“

Kneginja je zagovarjala ta predlog, da zvé nadvojvodica Katarina o bolezni sprogovi na primeren način in se ne prestraši, ako bi ji od drugod došle slabe in pretirane novice. Vojvoda Leopold je bil nekoliko v strahu in skrbi in je menil, da bi ne bilo treba poročati, dokler ni bolj nevarno; ako pa že gredó odposlanci, bilo bi dovolj, da gredó do Dunaja.

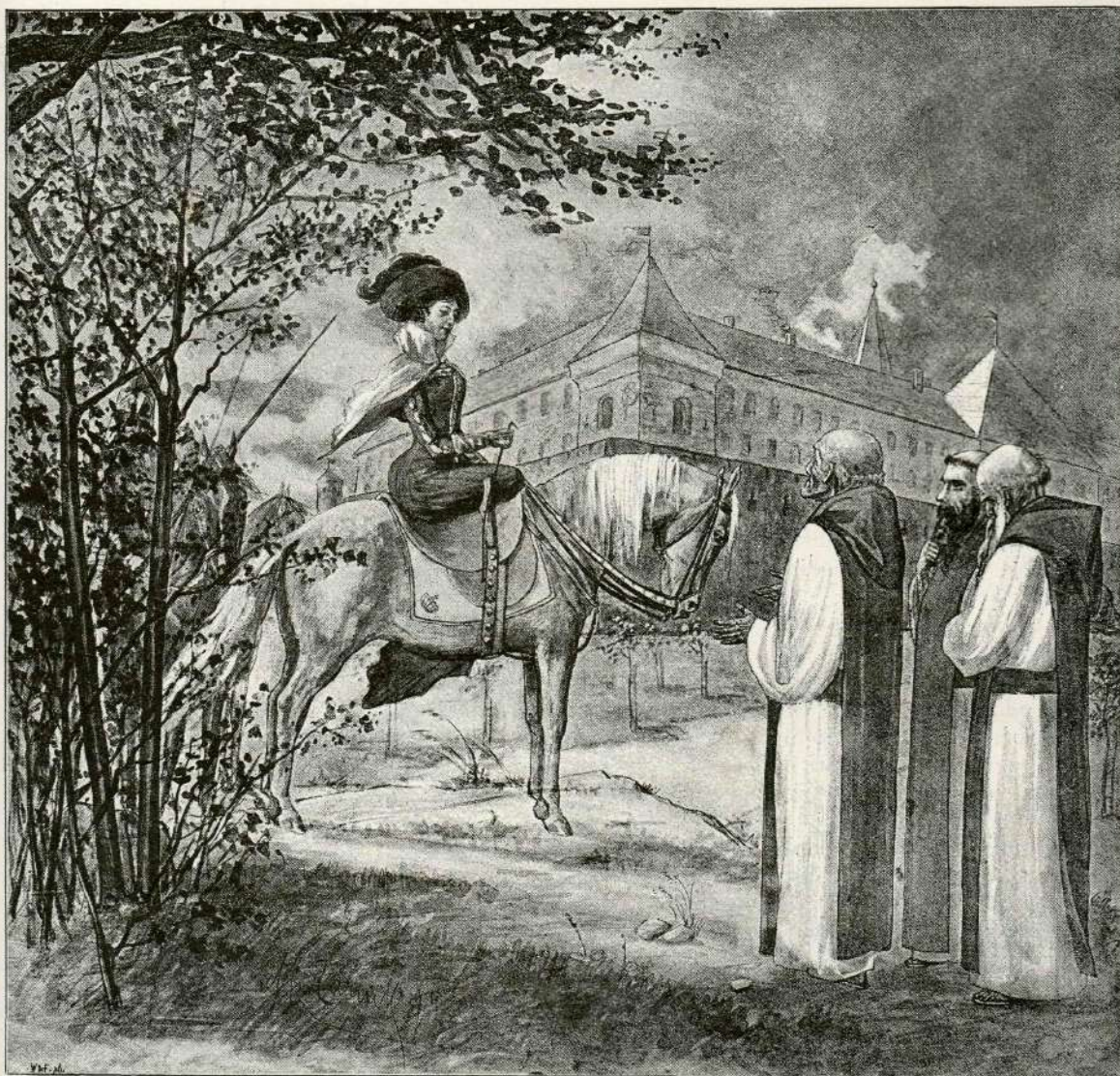
Barnaba pa je imel svoje razloge za poslanstvo do cesarja, zato je ostalo pri tem. Vrida je bila nevoljna, da so prvi dnevi njenega zakona ogrenjeni s to neljubo boleznijo. Rajša bi bila videla, da bi bili bolnega nadvojvoda vzeli domov, sama pa bi bila z Leopoldom še ostala v Milanu. A ko ji je oče Barnaba odločno izpodbil vsako tako misel, udala se je v svojo usodo. Tako je bila bolezen nadvojvodova najvažnejši dogodek v Milanu, kateri je zanimal vse in skoro izpodrinil spomin slavne poroke. Dan na dan so popraševali na dvoru, kako je nadvojvodu, in dobivali so vedno neugodnejša poročila. Ob prazniku sv. Jakopa izjavijo zdravniki, da se kmalu odloči, da pa je v obče malo upanja. Svetovali so, naj vse dene v red, ker je nevarnost velika.

Hudo je izpreletela ta novica vse prijatelje in služabnike nadvojvodove in bili so močno potrti. Naslednjo noč se je bolezen zasukala

Lenko, ki je zanjo uredila v sobah vso opravo in vse potrebščine. Virida je bila takoj zadovoljna, pa tudi hči in oče sta bila zadovoljna, ko jima je prinesel menih to ponudbo, mnogo lepšo od prve.

Drugi teden je bila Lenka že na gradu. Poročala je gospej o raznih ljudeh, ki so v po-

trebi, in dobila je od vojvodinje darí, naj jih nese temu ali onemu. Dekle je bilo lepo, če tudi preprosto oblečeno, in ko je prihajalo v hiše z darovi, zdelo se je ljudem kakor božji angel. Hvalili so njo, hvalili dobro gospo, ki jo je pošiljala k ubožcem. — Polagoma je želela tudi vojvodinja sama hoditi k siromakom in bol-

Virida došla v Zatičino. (Narisal M. Zarnik.)

nikom. In šla je. Hudo se ji je zdelo izprva, a čim dalje prijetneje ji je bilo in neizrekljivo jo je veselilo, da je storila kaj dobrega bednim ljudem.

Ljudstvo je bilo jako hvaležno za njeno pomoč. Ljubilo je svojo novo gospo in ji voščilo obilno povračila, pa tudi Lenka si je ob tem pridobila spoštovanje, ker so vsi spoznali, da ji vojvodinja zaupa, kakor svoji hčeri. Od

vseh strani so prihajali siromaki ali pošiljali poročila do Lenke ali Lenkinega očeta. Dekle je tako spoznavalo telesne bolečine in dušne skrbi grajskih podložnikov na okoli, in to ji je dajalo neko resnost, kakoršne ne nahajamo navadno v tej dōbi.

Mnogo je bilo zares potrebnih ljudij v grajski okolici, kateri so prosili in dobili izdatne pod-